

Методологія науки державного будівництва та місцевого самоврядування

*Торкатюк В.І., Вороніна О.С., Палант О.Ю., Вишетравська А.С.,
Бутнік Д.В., Харківська національна академія міського господарства
Нотієвський В.С., Будівельна компанія СТ «Інбуд», м. Київ*

Методологія науки державного будівництва та місцевого самоврядування - це система теоретичних принципів і спеціальних засобів дослідження предмета. Сучасний етап розвитку державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні характеризується критичним переглядом методології радянської науки. На зміну принципам класовості й партійності приходять принципи об'єктивності та плюралізму. Водночас, дослідження організації діяльності органів публічної влади продовжують базуватися на принципах науковості, історизму, комплексності, всебічності, поєднання теорії і практики.

При дослідженні проблем організації діяльності органів публічної влади використовується цілий ряд загальних методів, які застосовуються не тільки державним будівництвом, але й іншими науками: системний, функціональний, історичний, порівняльно-правовий, формально-логічний, формально-юридичний, моделювання, аналіз, синтез та ін.

Особливої актуальності в сучасних умовах реформування державно-політичної і правової практики набуває порівняльний (компаративний) метод, який полягає у виявленні й дослідженні спільних і відмінних рис в організації роботи аналогічних або близьких за статусом органів публічної влади різних країн. Застосування цього методу має на меті виявити переваги та недоліки певних органів і процедур, а також умови, в яких вони проявляють себе.

Метод моделювання у науці державного будівництва і місцевого самоврядування полягає в уявному створенні моделей організації роботи органів публічної влади і наступному оперуванні ними з метою пошуку оптимальних варіантів вирішення конкретних організаційно-правових проблем. Моделювання виходить з ідеї подібності, тобто з припущення, що між різними об'єктами можуть встановлюватися взаємно однозначні відповідності, так що, знаючи характеристики одного з них (моделі), можна з достатньою певністю робити висновок про інший (про оригінал).

В умовах пошуку оптимальних моделей організації роботи органів публічної влади, що відбувається в Україні на сучасному етапі, дедалі більшої ваги набуває метод державно-правового експерименту. У загальному вигляді експеримент у державному будівництві – це науково поставлений дослід, який проводиться з метою перевірки певних гіпотез, нововведень і змін в організації роботи органів публічної влади.

В якості загальних методів вивчення предмету державного будівництва і місцевого самоврядування використовуються також такі логічні прийоми,

як аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія, гіпотеза та ін. Вони є тими робочими механізмами, через які теоретичні принципи дослідження переводяться у площину реальності, стають працюючою теорією.

Зокрема, аналіз являє собою процес уявного або фактичного розкладання цілого на частини, а синтез - відновлення цілого з частин. Розчленування державного апарату на складові частини дозволяє виявити його структуру. Одна з форм аналізу – класифікація предметів і явищ (наприклад, класифікація органів публічної влади, їхніх функцій, повноважень тощо). Навпаки, синтез, дозволяє виявляти спільні риси досліджуваних явищ і формулювати загальні поняття, давати визначення. Аналіз і синтез доповнюють один одного, знаходяться у нерозривній єдності.

У науці державного будівництва і місцевого самоврядування широко використовуються і спеціальні методи, які розробляються в межах окремих спеціальних наук. Серед них найбільш поширеними є статистичний і соціометричний методи. Є підстави сподіватись, що з подальшим розвитком науки державного будівництва і місцевого самоврядування при дослідженні організації роботи органів публічної влади дедалі ширше будуть застосовуватися знання таких наук, як синергетика (наука про самоорганізацію у складних системах), юридична герменевтика (наука про тлумачення правових норм), семіотика (наука про знакові системи) тощо.

Статистичний метод полягає у дослідженні закономірностей розвитку і функціонування системи органів публічної влади шляхом аналізу великих кількісних показників. Він дозволяє, базуючись на кількісних способах отримання даних, отримати інформацію, що об'єктивно відображає стан, динаміку і тенденції розвитку досліджуваних явищ. Статистичні дослідження, що оперують цифрами, які нерідко виявляються більш доказовими, ніж будь-які слова, включають в себе декілька стадій: статистичне спостереження, загальну обробку статистичних даних та їх аналіз.

Для державного будівництва як науки про оптимальну організацію роботи органів публічної влади як різновиду соціальних організацій дуже перспективним уявляється синергетичний метод, в основі якого лежить застосування Закону синергії. Зміст цього закону полягає в тому, що для будь-якої організації існує такий набір елементів, при якому її потенціал завжди буде або істотно більше простої суми потенціалів елементів, які входять до неї, або істотно менше. При цьому потенціал такої організації, як орган публічної влади, залежить від кожного працівника (службових і посадових осіб), їх розстановки, технологічної оснащеності й професіоналізму. Завдання науки державного будівництва і місцевого самоврядування у даному контексті зводиться до пошуку такого набору елементів, при якому синергія носила б позитивний характер.

Водночас усі зазначені методи вимагають безпосереднього ознайомлення з практикою діяльності органів публічної влади і являють собою систему, тобто потребують комплексного застосування в процесі наукового аналізу організації роботи органів публічної влади.

